

Runavík, Heiðarnar, Saltangará og onnur bygdarnøvn har á leið

Runavík, Heiðarnar, Saltangará and other village names in the vicinity

Eivind Weyhe

Lauritsargøta 10, FO-100 Tórshavn

Email: eivindw@setur.fo

Úrtak

Í greinini viðger hövundurin nøvnini á teimum gomlu bygdunum Glyvrur, Toftum og Nesi og á teimum ungu bygdunum Heiðunum/Saltangará, Runavík, Saltnesi, Rituvík og Æðuvík, sum allar eru í einum øki eystan fyri Skálafjørðin í Eysturoynni. Sambandið millum gamlar markatalsbygdur og yngri niðurstu-bygdur í økinum verður lýst. Serligur dentur verður lagdur á at útgreina hvørji landafrøðilig økir nøvnini *Runavík*, *Heiðarnar* og *Saltangará* vísa til, og at tolka hesi nøvn. Forliðið í *Runavík* verður tolkað sum annaðhvørt *runi* k. ‘gøltur’ ella *run* kv. ‘áarløkur’. Viðvíkjandi navninum *Saltangará*, sum í hvussu er síðan miðskeiðis í 19. øld vanliga hevur verið fatað sum eitt áarnavn og síðan eisini er blivið bygdarnavn, tekur hövundurin undir við Gösta Holm (1992) sum tolkar tað sum eitt upprunaligt økisnavn, **Salthandara* ‘øki handan fyri Saltnes’. Tað hevur verið navn á einum øki í haganum á Toftum, men gjørdist mitt í 19. øld navn á nýggjari búseting í haganum hjá Glyvrur, eisini nevnd *Glyvraheiðar* ella *Heiðarnar* ‘torvheiðar hjá Glyvrur’. Navnið *Saltangará* er sostatt flutt av Toftum til Glyvur.

Abstract

In this article the author discusses the names of the ancient villages Glyvur, Toftir and Nes, as well as those of the more recent arrivals Heiðarnar/Saltangará, Runavík, Saltnes, Rituvík and Æðuvík, all of which are located in an area east of Skálafjørður on the island of Eysturoy. The relationship between the old-established villages and the newer developments is described. Particular emphasis is placed on determining the geographical areas referred to by the names *Runavík*, *Heiðarnar* and *Saltangará*, and on explaining these names. The first element in *Runavík* is taken to be either *runi* m. ‘hog’ or *run* f. ‘small stream’. As far as *Saltangará* is concerned, which since the middle of the nineteenth century at least has generally been seen as the name of a stream – and subsequently also used of the new village – the author supports the suggestion of Gösta Holm (1992) that it was originally applied to a whole area: **Salthandara* ‘the area beyond Saltnes’. It was once the name of part of the Toftir outfield, but in the middle of the nineteenth century became used of a new settlement in the Glyvur outfield, also known

as *Glyvraheiðar* or *Heiðarnar* ‘the Glyvrar peat bogs’. The name *Saltangará* has thus moved from Toftir to Glyvrar.

1 Bygdirnar í økinum

Ikki er altíð so lætt hjá fólki at halda skil á nøvnunum á bygðunum á eystara armi á Skálafjørðinum, og kanska serliga tá ið tað kemur til nøvnini *Runavík*, *Saltangará* og *Heiðarnar*. Hjá mongum tykist ivi vera um hvat øki hesi nøvn sipa til, og ivi hefur eisini verið um hvussu nøvnini skulu skrivast. Harumframt eru har í grannalagnum bygdirnar Toftir, Saltnes, Nes, Æðuvík og Rituvík. Í hesi grein skal verða roynt at útgreina hesi nøvn og at greiða uppruna teirra.

Fyrst er tað at siga at hesar bygdir eru ikki allar gamlar. Glyvrar, Toftir og Nes eru gamlar markatalsbygdir, t.e. tær hava havt búseting síðan í miðöld (og kanska fyrr) og hava gamlan bø við tilhoyrandi haga. Hinar eru allar niðursetubygdir í høgnum sum hoyra til hesar gomlu markatalsbygdir.

Taka vit tær norðanífrá, so røkkur markatalsbygðin Glyvrar frá Marknagarði, sum var mark móti Lamba (inni við Kópasker/Líkhellu), og út til Snaraløk, sum sigst vera mark móti markatalsbygðini Toftum. Svabo (1959: 1411) sigur at Glyvrar eru “en Gaard af 16 Marker Jord og en Have Part,” og eisini í Taxatiónsprotokollini (1873) er hagin nevndur undir einum og man tí hava ligið í felag, men í dag eru hagarnir fyra: *Innan fyri Gjóanna*, *Leitishagi*, *Dalhagi* og *Hjallahagi* (í staðarnavnauppskriftum frá uml. 1948 og 1958 er Leitishagi eisini nevndur *Leitið*, *Dalhagi*

er nevndur *Dalurin*, *Á Dalinum*, *Yvir á Dal* og *Glyvradalur*, og Hjall(a)hagi er eisini nevndur *Á Hjøllunum*).

Um markatalsbygðina Toftir sigur Svabo (1959: 1411): “13 Marker Jord og en Have-Part.” Sambært Taxatiónsprotokollini (1873) eru 20 merkur á Toftum, og hagin liggur í tveimum: *Yvir í Haga* ella *Rituvík* (13 1/3 mørk) og *Mýrarnar* (6 2/3 mørk), men harumframt var eisini *Húshagin*, ið var húshagi hjá hinum báðum høgnum. Í dag eru hesir trýggir hagarnir skiftir sundur í fleiri sjálvstøðugar hagar, og teir báðir seinast nevndu, *Húshagin* og *Mýrarnar*, hava mark úteftir (t.e. suðureftir) móti markatalsbygðini Nesi við Neshaga.

Markatalsbygðin Nes á suðurendanum á Eysturoyinni er 24 merkur innangarðs og 20 merkur uttargarðs, og Neshagi liggur í einum. Svabo (1959: 1410 f.) sigur: “Næs, som er Præstegaarden og Torkjilshæggjur, Annex-Gaarden (...), have 31 marker, hvoraf de 24 i en Have-Part, og de 7 i Tofte-Have.”

Mørkini millum hagarnar hava ikki altíð verið har tey eru nú. Á málíborðsbløðunum frá 1901 og 1941-43 (Føroyar 1:20.000) røkkur hagaparturin Yvir í Haga (Rituvík) heilt heim í Runavíkina, tí ein geiri av honum gongur oman ímillum Leitishaga á Glyvrum og Mýrarnar á Toftum, og mark millum teir báðar Tofta-hagarnar, Yvir í Haga og Mýrarnar, er ein á sum kemur av Innarahálsi og rennur út í Skálafjørðin. Við uttargarðsútskipting í 1982 blivu mørkini broytt, og hasin geirin av Yvir í Haga kom upp í Mýrarnar. So í dag røkka Mýrarnar norður at Glyvra-markinum, og Yvir í Haga er eystari. Annars hevur ósemja og rættartræta verið um markið

millum Glyvrrar og Toftir, og hon varð avgjörð við “Overlandvæsenskommissionskendelse” í 1962, har glyvramenn finga viðhald. Nøkur hús á markinum standa á grundstykkjum við tveimum matrikulnumrum, einum á Glyvrum og einum á Toftum.¹

Hóast stríð hefur verið um markið, nevna heimildir báði á Glyvrum og á Toftum *Snaraløk* sum mark. Í eini staðarnavnuppskrift av Glyvrum frá o.u. 1948 skriver Ulf Zachariasen: “Snaraløk: Áin er mark millum Glyvrahaga og Toftahaga. Rennur í snúningum niðri við bakkan.” Napoleon Djurhuus (sum byggir á uppskriftina hjá UZ) nevnir hana í uppskrift frá 1958 báði *Snaraløk* og *Snariløkur*. Onkur uppskrift hefur *Snaraløkur*. Kortið frá 1990 (Føroyar 1:20.000) hefur formin *Snaraløk*, sum tykist vera tann vanligi talumálsformurin, fataður sum kvennkyn, meðan *Snaraløkur* og *Snariløkur* helst eru royndir at normalisera navnið. Í frásøgn hjá Matrikulstovuni frá marknagongu 7. desember 1960 verður sagt at “Mýruhaga umboðini vísu markið at vera frá Runavík frá Gulakletti eftir á, teir kalla Snaraløk og aðrir kalla Gulaklettsá, og sum rennur undir niðasta veg umleið 15 m norðanfyrir lækna-húsini.”² Kortini frá 1901, 1941-43 og 1990 (Føroyar 1:20.000) tekna øll markið at vera eitt vetuttan fyri Snaraløk og í eini nøkulunda beinari linju.

Myndin í hesum øki kann í dag tykjast heldur enn ikki fløkt, serliga um vit bera

kommunusundurbýtið sum tað er í dag (2016), saman við tær gomlu markatalsbygdinar. Í Nes kommunu eru bygdinar Nes (325 íbúgvar), Toftir (790 íbúgvar) og Saltnes (120 íbúgvar).³ Í Runavíkar kommunu eru nógvar bygdur, harímillum Runavík (531 íbúgvar), Saltangará (984 íbúgvar), Glyvrrar (368 íbúgvar), Rituvík (261 íbúgvar) og Æðuvík 104 íbúgvar).⁴ Rituvík, sum av fyrstan tíð var niðursetubýgd Yvir í Haga á Toftum, er ikki partur av Nes kommunu, men hoyrir til Runavíkar kommunu, og tað sama ger niðursetubýgdin Æðuvík sum liggur í Neshaga.

Vit skulu fyrst hyggja at nøvnunum á teimum gomlu markatalsbygdunum og síðan at nøvnunum á niðursetubýgdunum.

2 Gamlar markatalsbygdur

2.1 Glyvrrar, Á Glyvrum

Hetta er bygd á eysturarminum á Skálabjørðinum, tætt við ta gjónna sum (sambært málborðsblaðnum frá 1990 og uppskrift hjá Hammershaimb frá 1853) eitur *Glyvragjógv*. Staðarnavnuppskriftin frá o.u. 1948 sigur at “Bygdin hefur – óivað – navn av tveimum glyvrum, íð renna oman í bygdina: Stóragjógv og Lítlagjógv”. Íbúgvarnir verða nevndir *glyvramenn*.

Eldri skriftformar eru: Jb 1584 *Glyffuerom*. Debes (1673) *Glibrum*. Svabo (1781-82) *Glibre*, *Glivrrar*, *Glivre* (og *Glivre-Bøe*). Born (1795) *Glibre*. Rafn (1832) *Glifrar*. Taxatiónin (1873) og

1 Eg takki Óla Johansen á Umhvørvisstovuni fyri upplýsingar hesum viðvíkjandi.

2 Hammershaimb nevnir í 1853 Snaraløk og Gulasteinsá (sic) sum vóru tær hvør sín á.

3 Íbúgvatal 1.1.2015 (www.nes.fo).

4 Íbúgvatal 1.9.2014 (www.runavik.fo).

Generalstaburin (1897)⁵ *Glibre (Glivrar)*. Lexicon Færoense (1877-88) *Glivrar*. Málborðsblaðið (1943) *Glyvrrar* (tann danski formurinn er ekki tikin við).

Navnið er ósamansett og inniheldur navnorðið *glyvvur* h. ‘djúp kluft í fjalli, smágjógv, glývvur’ (FO), norr. *gljúfr* h. Navnið verður brúkt í fleirtali, men það hefur fingið tann sekundera hvorfalsformin *Glyvrrar* í kvennkyni (hvorkikynsorðið eitur *glyvvur* í eintali og fleirtali). Helst hefur bygdin einaferð hitið **At Gljúfrum*, t.e. ‘við glyvrini’. Sum það sæst í orðalýsingini av “glyvvur”, kemur formurinn *glývvur* eisini fyri í føroyskum, m.a. í staðarnøvnum sunnanfjørðs. Um slíkt kyns- og bendingsarkifti í staðarnøvnum hava fleiri skrivað, m.a. Haraldur Bernharðsson (2004), sí eisini Weyhe (2008).

2.2 Toftir, Á Toftum

Bygdin er við eystara munnan á Skálafjørðinum. Eldri skriftformar: Norske lensrekneskaper 1566-67 *po Toffte*. Jb 1584 *Toftum*. Debes (1673) *Tofte*. Svabo (1781-82) *Tofte, Toftir, aa Toftun*. Born (1795) *Tofte*. Rafn (1832) *Toftir*. Taxatiónin (1873) og Generalstaburin (1896) *Tofte (Toftir)*. Íbúgvarnir verða nevndir *toftamenn*.

Navnið er ósamansett og inniheldur navnorðið *toft* kv. í fleirtali. Orðið verður í FO lýst sum ‘rapaðir húsaveggir, leivd av húsi el. bygningi, húsatoft’. Tann norrøna orðabókin hjá Heggstad (2012) hefur *topt* f. sum hövuðsform, við síðuformunum *tópt, tupt, tómt*. Merkingin í FO er tann einasta ið er kend í nútíðarføroyskum. Men

í norðurlandamálum tykist orðið frá gamlari tíð at hava havt aðrar merkingar. Sambært greinini “Toften rundt” eftir P. Gammeltoft (2002) hefur orðið kunnað merkt pláss 1) ið er væl egnað til búseting, 2) har búseting er, ella 3) har búseting hefur verið. Tað er tann triðja merkingin ið er livandi í føroyskum, men tað er ikki óhugsandi at hinar kunnu hava verið til í eldri tíð. Gammeltoft vísir til Fritzner, sum lýsir *topt/tupt* sum ‘Sted paa hvilket en Bygning opføres eller er opført’, og Gammeltoft metir at tann upprunaligi týðningurinn av *toft* í føroyskum má hava verið ‘plads egnet til/hvor der står en bebyggelse’. Seinri hefur merkingin flutt seg til hana ið vit nú kenna, og hann vísir til Finn Jónsson, sum vil vera við at *toft* í íslenskum hefur broytt merking frá ‘grundmuren under et hus eller en gård, gårdssted’ til ‘tomt, ruin, vægge uden tag’, ella sum Finnur Jónsson sjálvur sigur (1907-15: 462): “Orðið merkir eiginlega grundvöllinn undir húsum eða bæjum, bæjarstæðið; þar af hefur leiðst hin síðari merking orðsins á Íslandi, þeir 4 veggir, er lykja um grundvöllinn, einkum veggur húss, er hefur verið rífið.”

Toftir er annars eisini navn á teirri bygdini sum í almennum høpi verður nevnd *Norðtoftir*, og kemur harumframt fyri í fleiri býlingsnøvnum og sum EL í bygdarnavninum *Skálatoftir*.

2.3 Nes, Á Nesi

Nes í Eysturoynni er stutt norður frá Eystnesi, tí syðsta nesinum á Eysturoynni, og man hava fingið navn av tí (*Eystnes* man hava verið nevnt *Nes* í nærumhvørvinum).

⁵ Sipað verður til uppmáttingina til kortgerð 1895-99.

Eldri formar: Hundabrævið (1350-1400) *a nesi*. Jb 1584 *Ness*. Debes (1673) *Næs*. Svabo (1781-82) *Næs*. Born (1795) *Næs* (og nesið *Øst Næs*). Rafn (1832) *Nès*. Generalstaburin (1897) skrifvar *Næs (Nes)*. Íbúgvarnir verða nevndir *nesmenn*.

Navnið er ósamansett og inniheldur navnorðið *nes* h. ‘heldur langt og mjátt landøki sum stingur út í sjógv el. vatn’ (FO), norr. *nes* h. *Nes* er eisini bygdarnavn í Suðuroy og verður eisini brúkt sum nærnavn um Trøllanes á Kalsoynni. Navnið sipar til at bygdin er á einum nesi ella við eitt nes.

3 Niðursetubygdir

3.1 *Saltnes, Í Saltnes*

Elst av niðursetubygdunum har á leið er Saltnes. Búsetingin er frá 1837. Taxatióin (1873) sigur at traðirnar *Roykheygur*, *Grásteinsgerði* og *Skúlagerði* vóru innlagdar av Húshaganum á Toftum og “bebos sum Udflytterbygd under Navnet Saltnæs (Saltnes).” Navnið hevur kortini verið kent fyri ta tíð; tað er nevnt á kortum í 18. öld, fyrst hjá Rasmusi Juel (1709-10) *SaltNæs*, Svabo (1781-82) *Saltnees*, Born (1795) *Salt Næs*. Generalstaburin sum máldi upp har í 1896, nevnir á kortinum í 1901 bygdina *Saltnæs (Saltnes)*. Íbúgvarnir verða nevndir *saltnesmenn*.

EL er *nes* h. ‘heldur langt og mjátt landøki ið stingur út í sjógv el. vatn’ (FO). FL inniheldur navnorðið *salt* h. *Saltnes* hevur verið og er navnið á tí runda nesinum ið stingur út í Skálafjørðin millum Toftabygd og Runavík (Svabo nevnir tað fleiri ferðir).

Í Norra eru nógv dømir um navnið *Saltnes*. Um tey sigur O. Rygh (NG I:

322): “formodentlig efter den i gamle Dage paa mange Steder ved Kysten drevne Saltkogning.” Jakob Jakobsen (1901: 136) nevnir fleiri støð í Hetlandi sum eita *Saltnes*, og setur tey eisini í samband við saltkóking. Eisini John Stewart (1987: 214) tolkar tey hetlensku nøvnini sum støð “where salt was made from sea-water.” Tað føroyska navnið má tolkast á sama hátt.

Svabo (1959: 1153) sigur at “Naar Salt har manglet ved Handelen i forrige Tider, har man ofte kogt det af Søevand, men sjelden i nyere tider.” Eisini í sambandi við onnur staðarnøvn finna vit frásagnir um saltframleiðslu. Um navnið *Salthellan* í Miðvági skrifvar Mikkjal á Ryggi í eini staðarnavnauppskrift at “Áður kókaðu tey sær salt úr sjógvi; tað tey skuldu nýta í smør, morlaðu tey sundur á sløttum hellum. Harav hevur henda hella fingið navn.” Sí eisini *Bót og biti* 1 (Joensen, 2015: 181) og Matras (1932: 237) um *Salthellu*.

3.2 *Heiðarnar, Í Heiðunum, Saltangará, Í Saltangará*

Hesi bæði nøvn hava verið og verða brúkt sum navn á niðursetubygd á eysturarminum á Skálafjørðinum, uttan (t.e. sunnan) fyri Glyvvar. Búsetingin er frá 1846. Ein ávís kapping tykist hava verið millum hesi bæði nøvn; tað almenna navnið er í dag *Saltangará*, men *Heiða*-navnið livir á mannamunni, og á heimasíðuni www.runavik.fo kunnu vit lesa at “Saltangará, eisini nevndar Heiðarnar, er bygd í 1846.” Íbúgvarnir hava verið nevndir *heiðamenn*.

Bygdin verður roknað sum niðursetubygd í haganum hjá markatalabygdini

Glyvrum. Á býráðsfundi í Runavíkar kommunu 3. apríl í 2008 sæst spurningurinn um mark báði móti Runavík og Glyvrum at hava verið umrøddur. Sum skilst, er markið úteftir móti Runavík markið millum markatalsbygdin Glyvrum og Toftir, altso Snaraløk. Ivi tykist hava verið um markið millum Saltangará og Glyvrum. Býráðið staðfestir á nevnda fundi at markið í neðra fylgir útgarðinum millum tann gamla bœin og hagan á Glyvrum; størri ivi sigst hava verið um hvar markið gongur sum longri niðan kemur, men her samtykkir býráðið at áseta eitt ávíst mark millum traðirnar (www.runavik.fo).

Tá ið Niels Joensen (Ytri-Niels) av Glyvrum giftist 10. novembur 1844, sigur kirkjubókin at hann “bosætter sig i Udmarken dér efter given Tilladelse”. Alment er búsetingin frá 1846 og tá skrivað *Saltangeraa* ella *Salttangeraa*. Í 1845, í sambandi við ynski um at fáa plássið góðkent sum hvalvág, skrivur S. J. Weihe sýslumaður á Skála *Saltangerae*, og tá ið fyrsta barnið er føtt har í 1847, nevni kirkjubókin plássið “ved Saltangerae”. Taxationin (1873) sigur at plássið “bebo som Udflytterbygd under navnet Saltangeraa (Heiðarnar)”, t.e. teir uppfata tað fyrra sum (danskaðan) høvuðsform og tað seinra sum føroyskt navn. Generalstaburinn (1897) fylgir hesi reglu og setur *Salttangeraa* sum danskan form (teir broyta *t* til *tt*) og *Heiðarnar* sum føroyskt navn í parentes, og soleiðis kom at standa á máli-

borðsblaðnum sum kom út í 1901. Merkisvert er at í 2. útgávu av máliborðsbløðunum (1941-43) er hetta broytt, tí nú eru *Heiðarnar* høvuðsnavnið og *Saltangará* sett í parentes (men bæði nevni í føroyskum sniði). Tann 3. og nýggjasta útgávan (1990) av máliborðsbløðunum hevur bara *Saltangará*. So lœgið tað ljóðar, nevni *Listi yvir staðanøvn í Føroyum* (1960) hvørki teirra (men nevni bara *Heiðarnar* sum navn á torvheiðum í Porkeri).⁶ Tá ið kortið frá 1990 bara hevur *Saltangará*, kemst tað av at hetta í dag verður fatað sum tað almenna navnið. Kortini tykist *Heiða*-navnið at hava verið seigilváð.

Eingir trupulleikar eru við at greiða upprunan til *Heiða*-navnið. Vit sóu tað verða brúkt í bundnum formi, *Heiðarnar*, men tað hoyrist eisini brúkt óbundið, serliga saman við hjáorði og fyriseting. Innanmenn siga *út í Heiðar*, rituvíkingar *heim í Heiðar*, strandingar *yvir í Heiðar*, sigur Olaf Sv. Petersen (1971) og leggur aftrat: “Bygdanavnið Saltangará var ikki tikið upp á tunguna.” Navnið *Heiðar* ella *Heiðarnar* er ósamansett og inniheldur navnorðið *heiði* kv., sum kann merkja ‘lyngvaksin hagi’ ella ‘torvheiðar’, norr. *heiðr* kv. Í tí seinra týdninginum verður orðið mest brúkt í fleirtali og tá vanliga fatað sum kallkyn, t.e. bundið *Heiðarnir* (sbr. *torvheiðarnir*). Í *Heiðunum* ella *úti í Heiðum* skóru glyvramenn torv, og tað varð tí eisini nevnt *Glyvraheiðar* (í kirkjubókini skrivað t.d. *Glibrehede*, *Glivreheder*,

⁶ Fingið tilfarið til listan til vega og skipað hann hevði Napoleon Djurhuus, og hann og Chr. Matras sótu saman við donskum fakmonnum í eini nevnd sum viðgjörði listan og stavsetingina í honum, áðrenn hann varð endaliga góðkendur av Det danske Stednavneudvalg og autoriseraður av ríkismálaráðnum/statsministeriinum (Listi 1960: Formæli).

Glibreheider). “Áðrenn gerðini vóru innlögð, skóru teir meginpartin av sínum ársbrenni har,” sigur Olaf Sv. Petersen (1971).

Truplari at greiða er navnið *Saltangará*. Í keldunum, skrivligum eins væl og munnligum, er ikki semja um navnaformin, og tað tykist vera ivi um hvat navnið sipar til, t.e. hvat navnaobjektið er. Eisini staðarnavnauppskriftir eru ógreiðar í so máta.

Í staðarnavnauppskrift sum Ulf Zachariasen gjørdi o.u. 1948, merkir hann Runavík at vera víkina har áin úr Toftavatni rennur út. Millum nøvn í Húshaganum á Toftum nevnr hann undir einum og sama nummari (nr. 66): “3 nøvn: Løkin, Snaraløkur, Saltangará”, og nummarið “66” setur hann har áin rennur úr Toftavatni. Hann tykist tí uppfata øll hesi trý nøvnini sum nøvn á teirri somu ánni, henni sum rennur úr Toftavatni út í Runavík. Men tað merkiliga er at hann í einum hefti við “Frásagnum” hevur hesa viðmerking til nr. 66: “sbr. Snaraløk, markið millum Glyvrahaga og Tofta-.” Beint vestan fyri áanna merkir hann við tølum hesi nøvn at vera: *Brekkunarløk* og *Brekkan á Kollinskletti*.

Eisini Napoleon Djurhuus hevur í 1958 skrivað nøvn upp á Toftum, men ikki merkt tey á kort; hann endurgevur ein navnalista sum Johan Lamhauge lærari hevði gjørt við Johannes Petersen (f. 1888) og Chr. Johannes Højgaard (f. 1896?) sum heimildarmonnum. Bara fyra tey fyrstu nøvnini eru talmerkt, og tey eru: 1) *Runavík*, 2) *Løkurin*, 3) *Snaraløkur*, 4) *Saltangará*. Viðmerking aftan fyri nøvnini vísir at hann uppfatar 2, 3 og 4 sum nøvn á somu

á. Ljóðskrift hansara av navninum *Saltangará* hevur tvinnanda formar: [ˈsaltanɡar,áa] og [ˈsaltandar,áa]. Í sama lista hevur N. Djurhuus eisini navnið “Brekkan á Saltangará”, men hann vísir við ljóðskrift at úttalan er “Saltandará”. Aftan á tað navnið skoytir hann uppí “Brekkan á Løk” (sbr. *Brekkunarløk* hjá UZ), og síðan kemur “Brekkan á Kollinskletti”. Eftir raðfylgjuni í listanum eru hesi nøvn vestan fyri Løkin (millum henda og Kollinsklett).

Í eini avmerking sum eg var við til at gera 18. juni í 1987 eftir frásøgn frá Axel Olsen (f. 1913) á Toftum, er Brekkan á Løk júst millum Kollinsklett og Løk. Henda avmerking nevnr ikki “Brekkuna á Saltandará”, og spurningurin er um ikki uppskriftin hjá N. Djurhuus skal lesast á tann hátt at Brekkan á Løk og Brekkan á Saltandará eru sama brekkan.

Sambært fleiri heimildum hava fólk sagt *Saltandará*, og báði J. Jakobsen og Chr. Matras uppfata tað sum ein yngri form og halda at upprunaligt *ng* er bliðið til *nd*. J. Jakobsen (1957: 93) helt nevnliga at navnið innihelt tað norrøna navniðið *anɡr* m., eitt gamalt orð fyri fjørð,

som oftere forefindes i norske bygde- navne ved kysten (*Stavanger, Hardanger, Geiranger* o.s.v.), (...) nu alm. kaldet Saltandará med overgang fra *ng* til *nd*, men skrevet “Saltangeraa” eller “Salttangeraa” med tilknytning til ordet “tange”. Saltangará er egentlig navn på den å, som fra indsøen Toftavatn løber ud i bugten nord for næsset Saltnes. Her findes i henhold til det store generalstabskort over Færøerne ingen nævneværdig tange. Den

sandsynlige forklaring er, at den bugt, hvis sydside dannes af Saltnes, oprindelig har været kaldet *Saltangr, hvilket navn nu kun findes bevaret som første led i det omtalte ånavn. Den her liggende bygd er af ganske ny dato. Det ældre og egentlige navn for stedet, hvor den nu ligger, er *Heiðarnar* [haijanar]”.

Chr. Matras (1939: 54) góðtók hesa frágreiðing í eini grein har hann tekur soleiðis til: “Et gammelt ord for fjord eller bugt, nemlig *angr*, findes sikkert i navnet *Saltandará* (ældre: **Saltangrá*, a foran *r* må være støttevokal), ved Saltnes på *Skálafjörður*.” Eisini tann norski staðarnavnafrøðingurinn Magnus Olsen góðtekur hesa tolking tá ið hann í verkinum *Nordisk Kultur* (NK 1939: 20, 37), har eisini greinin hjá Christiani stóð, staðfestir at **Saltangr* hefur verið fjarðarnavn í Føroyum.

Í staðarnavnauppskrift frá 1853 skrivar V. U. Hammershaimb navnið tríggar ferðir. Undir yvirskriftini “Bygder” skrivar hann *Saltandará* (har eru 2 hús tá), men hann setur parantes um *d* og skrivar *g* uppi yvir. Undir yvirskriftini “Strandkant” skrivar hann *Saltandará* stutt og greitt. Undir yvirskriftini “Åer” skrivar hann *Saltangará*, men setur “d?” uppi yvir gnum. Eingin ivi fær verið um at Hammershaimb hefur hoyrt navnið sum *Saltandará* við *d*. Hann uppfatar við øðrum orðum navnið 1) sum áarnavn (sbr. eisini orðingina “ved Saltangerae”), 2) sum navn á strandarøki og 3) sum navn á nýggjari búseting.

Sum vit sóu, hava Dr. Jakobsen og aðrir sum hava skrivað nøvn upp, hildið at

Saltandará el. *Saltangará* upprunaliga hefur verið navnið á ánni sum rennur úr Toftavatni, og sum nú nevnist *Løkurin* ella *Løkin*. Tá ið fólk búsettust í Heiðunum (Glyvraheiðum), valdu tey eftir øllum at døma at brúka árnnavnið sum navn á búsetingini. Kapping hefur síðan verið millum nøvnini bæði, men *Saltangará* er sum áður sagt nú viðurkent sum tað almenna bygdanavnið.

Olaf Sv. Petersen (føddur í Saltnesi í 1902, lærari á Argjum) hefur grein í *Fjarðbúgvani* 1971, nr. 22 -23, um hetta og onnur nøvn har um vegir, og aftur í *Oyggjatiðindum* 1978 og 1980. Hann sigur m.a.:

Saltangará – ella Saltandará, soleiðis málbar ein seg fyrr, er trúgv eg navnið á ánni, sum nú verður nevnd Løkurin, og alt økið báðumegin ánnu varð nevnt Saltandará. Toftamenn skóru nógv torv harinni fyrr. Teir søgdu hvørki, at teir fóru inn í Heiðar – ei heldur inn í Runavík, men teir fóru inn á Saltandará at skera og røkja sítt torv, og tá ið teir finga sær torvið til hús, var tað borið oman á Torvklett og innskipað har.

Otto Jørgensen próstur skrivar tað fyrstu ferð í kirkjubókina í 1847 sum *Saltangeraa*. Prestarnir ið aftaná koma, Pryts (1855-1861) og Hammershaimb (1862-1878), eru í íva og skifta ímillum *Saltangeraa* og *Glibrehede* (í skiftandi formi). Tá ið Th. Sørensen próstur kemur í 1878, fer hann burturav yvir til at skriva *Saltangeraa*. Olaf Sv. Petersen metir at teir fyrstu niðursetumenninir og teirra eftirkomarar hava ynskt at kalla bygdina

Saltangará, og at það sum mest slóðaði fyrir navninum, var at það gjörðist poststöð og telefonstöð. Í greinini í Fjarðbúgvænum (1971) sigur hann at “Tað letur til at Hammershaimb, próstur, hefur arbeitt fyrir at byggin skal hava fingið navnið Glyvraheiðar (...), men heiðamenn hava viljað varðveitt tað upprunaliga navnið Saltangaraa.” Men í grein síni í Oyggiatíðindum (1978 og 1980) nevnið hann kortini munnliga frásøgn um at Hammershaimb skuldi geva teimum uppskotið at kalla byggin *Saltangará*.

Í sínum stórverki um tey norðurlendsku *angr*-nøvnini vísir tann svenski málførðingurin Gösta Holm (1991: 317 f.) á at einki grundarlag er fyrir at tolka tað færøyska navnið sum eitt *angr*-navn. Eisini heldur hann bygðnavnið *Saltangará* reint málsliga standa á “mycket vacklande grund”. Hann ivast í um áin nakrantíð hefur hitið annað enn *Løkin* (sic). Hann heldur at upprunaformurin møguliga kann hava verið **Salthandara*, ein stytting (“redukt”) fyrir **Saltneshandara*, t.e. ‘bortom Saltnes’ (hinumegin Saltnes). Frá Sverra Egholm sála, fyrrverandi landsbókavørði, hefur hann fingið at vita at við Toftavatn hefur verið eitt seyðafylgið ið nevndist *Saltandarafylgið*.

Mín hugsan er at navnið *Saltangará* er meira enn illgrunasamt, báði hvat viðvíkir formi, og hvørjum tað hefur verið navn á. Eg hugsi at Gösta Holm hefur grein í sínum máli tá ið hann heldur navnið koma av **Salthandara*. Fyrsta stavilsi er sjálvsagt tað sama sum í *Saltnes*. Ein møguleiki er at **Salt*, í *Salti* hefur verið brúkt um eitt (ikki neyvt avmarkað) øki við saltframleiðslu. Tað er blivið partur av nøvnunum *Saltnes*

og *Salthandara*. Frá at hava verið navn á einum (heldur leysliga avmarkaðum) øki við ta ána sum rennur úr Toftavatni, er tað blivið uppfatað sum navn á sjálvari ánni og umtolkað til *Saltandar-á*. Tann danski formurin *Salttangeraa*, sum sæst í sambandi við at búseting tekur seg upp í økinum, skal helst síggjast sum ein roynd at seta navnið í samband við orðið “tangi” (men í tí danska forminum “tange”) og harvið geva tí “meining”. At tað er tann danski formurin “tange” ið spøkir aftanfyrri, vísir úttalan við /-ang-/ og ikki /-eng-/, sum vit skuldu væntað um navnið frá fyrndini innihelt tað færøyska orðið “tangi”. Úttalan /-eng-/ sum onkuntíð er at hoyra nú, er heilt nýggj lesiuttala.

EL er *handara*, hvørkikynsformur av lýsingarorðinum *handari*. Endingin *-a* er tá umtolkað til *-á* og hefur (við rytmisering) fingið hjáherðing. *Handara* skal síggjast í mun til Toftir og hefur tí verið navn hjá toftamonnum.

Tilgongdin hefur tí verið heldur enn ikki løgin. Navnið á einum øki í haganum á Toftum er blivið uppfatað sum navn á ánni sum rennur gjøgnum hetta økið og út í víkina innan fyrri Saltnes. Teir ið búsettust í haganum á Glyvrum, tætt úti við markið móti Toftum, hava búð úti við ta ána sum teir hildu hæt *Saltandará* ella *Saltangará*. Og soleiðis er hetta misskilta navnið blivið navn á eini niðurstøbygd í Glyvrahaga, eini bygd í einum øki sum av rættum hæt *Glyvraheiðar* ella *Heiðarnar*. Navnið er sostatt flutt frá at vera navn á einum øki í Toftahaga til at vera navn á eini bygd í Glyvrahaga.

At enda kunnu vit nevna ána sum rennur úr Toftavatni. Sum vit sóu, ivaðist

G. Holm (1992) í um hon nakrantíð mundi hava hitið annað enn *Løkin*. Vit sóu eisini at uppskriftirnar eru ójavnar á máli um navnið er kallkyn (*Løkurin*) ella kvennkyn (*Løkin*), og tað sama sóu vit viðvíkjandi áðurnevnda áarnavni *Snaraløk*. Hóast *løkur* upprunaliga hevur verið kallkynsorð, norr. *lōkr* k., kemur tað fyrri fleiristaðni í Føroyum sum áarnavn í kvennkyni, sí Matras (1932): *løkur* m. og FO: *løk* kv. (sj. stb.), og uppskriftsformurin *Løkurin* kann vera ein roynd at normalisera navnaformin. Merkisvert er at hetta navnið ikki kemur fyrri hjá Hammershaimb í 1853 hóast hann ger sær ómak at nevna áirnar í økinum. Tær fyrstu hann nevnir frá Eystnesi og norðureftir á vestursíðuni, eru: *Nesáir* (tvær, á Nesinum og við bygdina), *Saltangará* (“d?” skrivað oman fyrri “g”), *Snaraløk*, *Gulasteinsá*, *Glyvragjógv* og *Grinkilsá*. Annaðhvørt hevur hann ikki hoyrt navnið, ella hevur hann vrakað tað, tí hann hevur hildið at tað rætta navnið á ánni var *Saltandará*. Tað hevur tað eftir mínum tykki ikki verið, og tí hevur áin annaðhvørt hitið *Løkurin/Løkin* ella havt okkurt heilt annað navn upprunaliga. Og har er tað at móguleikin fyrri einum navni við navnlíðinum *run* kemur inn í myndina, so sum røtt verður um undir 3.3.

3.3 *Runavík, Í Runavík*

Hetta er niðursetubýgd á eystara armi á Skálafjørðinum. Toftamenn lögdu traðir inn av Húshaganum og Mýrunum, fyrstu húsini komu í 1916, og fólkinu skrivaðu seg at búgva í *Saltangará*. Tá ið næstu húsini komu í 1936, skrivaðu tey seg til *Runavík*, og navnið *Runavík* varð alment tikið í brúk sum bygdanavn í 1938. Íbúgv-

arnir nevnast *runavíkingar*.

Í eini grein við heitinum “Rúnavík” í *Fjarðbúgvani* 6.4.1971 (sambært Olaf Sv. Petersen (1971) er tað samrøða sum blaðið hevur havt við Hans Tausen) verður sagt at “fyrsti maður setti seg niðuruttan fyrri eingjargarðarnar, sunnanfyri Saltangará. Hetta vóru fyrstu hús í tí bygd, sum seinri fekk navnið Runavík, yngstu bygd í Rúnavíkar kommunu. Í fyrstuni skrivaði hann seg sum búsitandi í Saltangará, men umleið 20 ár seinri varð so bygdanavnið Runavík skrásett alment.”

Summir heimildarmenn vilja vera við at *Runavík* var navnið á eini lítlari vík við einum lítlum sandi innan fyrri Akurgerðistanga, millum Svínhús (Svínarygg) og Torvklett. V. U. Hammershaimb hevur *Runavík* við í staðarnavnalista sínum frá 1853 har tað stendur millum *Akurgerði* og *Saltandará*. Svabo (1959: 1460 f.) nevnir “den liden Bugt ved Saltnees” og greiðir frá dýpi og botni. Hann nevnir ikki víkina á navni, men eingin ivi kann vera um at hetta er øll víkin innan fyrri Saltnes. Meðan hann loddar dýpið á víkini, ýtar hann av hvussu støð yvir á Strandalandinum koma aftur í Saltnes. Hann nevnir staðið, “naar nemlig Bøen ved Bujlingen *Gjerum* gaaer ind i Samme [t.e. Saltnees] (...) Derfra ind mod Bugten aftager Dybden efterhaanden, indtil det yderste af Bøen ved *Selvindi* gaaer ind i Saltnees.” Tað er vert at geva gætur eftir at Svabo, sum annars leggur sær eina við at nevna staðarnøvn, ikki nevnir hesa víkina *Runavík*.

Staðarnøvn sum *Akurgerði*, *Svínhús* og *Svínaryggur* benda á at okkurt slag av virksemi (kornvelting og svínahald) man hava verið har á leið onkuntíð í tíðini. Báðar tær

nevndu greinirnar, eftir Hans Tausen og Olaf Sv. Petersen frá 1971, nevna eisini sagnir um plássið. Tann fyrra sigur soleiðis frá:

Innan fyri Akurgerðistangabryggjuna er lítil vík, ið nevnist Runavík. Fleiri eru frásagnirnar um, hvussu hetta navn kom; ein teirra sigur soleiðis: Einaferð fór eitt skip á land inni í Skálafirði, og ein av teim, ið við vóru, búsettist á Svínaryggi, beint oman fyri áðurnevndu vík. Hesin maður var ikki norðurlendingur, og varð hann kallaður Runi, av tí at eingin skilti mál hansara. Navnið Svínaryggur – umleið har sum telefonstøðin er nú – skal koma av, at hesin Runi hevði svín sum húsdýr. Seinri avtoftaðist hesin bústaður, og einki kann sigast um, annaðhvørt nakar hevur sett seg niður har fyrr enn í 1916.

Hin greinin (Petersen, 1971)⁷ sigur m.a. hesa søgu:

Staðar- og bygdanavnið Runavík hevur eisini sína gomlu søgu. Har vóru fyrr skillig teigalendi fram við bakkanum – líka úr víkini og oman á Akurgerði. Staðarnøvnini Akurgerði og Svínhús benda á, at har hava fólk búð, og søgnin sigur, at maðurin æt Rúni.

EL er *vík* kv. ‘bugur el. innvík inn í strond, lítil og stuttur fjørður’ (FO).

Viðvíkjandi uppruninum til FL *Runa*-eru fleiri móguleikar í at velja.

Hvørkikynsorðinum *run* ‘lítið brim’

kunnu vit síggja burtur frá, tí “runa” skuldi so verið hvørsfall fleirtal, men tað orðið fær illa staðið í fleirtali. Tað sama er at siga um kvennkynsorðið *runa* ‘evja’.

Aðrir móguleikar at taka til umhugsanar eru kallkynsorðformar sum *runi* (hvørsfall *runa*), upprunaliga annaðhvørt *runi* k. ella *hruni* k., ella eitt kvennkynsorð sum *run* kv. (hvørsfall eintal *runar*, hvørsfall fleirtal *runa*).

Eitt kallkynsorð *runi*, norr. *runi*, við týðninginum ‘gøltur’ er ókent í nútíðarføroyskum, men tað hevur eftir øllum at døma komið fyri í føroyskum í eldri tíð. Svabo nevnið tað úr kvæðamáli (sí *Svabos Glossar*), men uttan at nevna nakað kvæðadømi (nevnið bara at tað merkir ‘gøltur’ og eitur tað sama í íslenskum), og *Lexicon Færoense*, handskrivað orðabók eftir J. Bloch frá 1877-88, tekur orðið upp eftir Svabo, somuleiðis uttan at vísa til nakað kvæði (tað sæst heldur ikki í nøkrum kvæði vit kenna í dag). Ásgeir B. Magnússon (1989) sigur at *runi* k. ‘gøltur, ógelt karlsvín’ er ikki longur livandi í íslenskum (í orðabókini merkt við einum krossi). Staðarnøvnini *Svínhús* og *Svínaryggur* (sær út til at vera tað sama staðið, stutt niðan frá teirri víkina sum summi vilja vera við er Runavík) tykjast styðja eina slíka tolking av *Runa-vík*, t.e. ‘galtavík, svínavík’.

Tey norrønu kallkynsorðini *hruni* ‘om-anlop, skriðulop’ (Magnússon 1989: ‘fall, hrun; e-ð hrunið, t.d. grjótt úr fjalli’) og *runi* ‘rennsli, skriða, e-ð sem rennur’ (Magnússon 1989) hava í norskum fingið sama form, *rune* k., og tað sama gera

⁷ Greinin er í tveimum og prentað í tveimum numrum av blaðnum; í yvirskriftini í fyrra parti stendur “Rúnavík”, í tí seinra “Runavík”.

hvörkikynsformarnir *hrun* og *run* (fyri ein part við somu merking sum hini bæði). Í Íslandi kemur *Hruni* fyri sum staðarnavn (Heggstad 2012, Magnússon 1989). Kallkynsorðið *runi* í týðninginum ‘okkurt sum rennur’ hava vit bara í samansetingunum *samruni* og *uppruni*, men í norskum kann tað eisini merkja ‘spíri, vísi’ (og er í færoyskum tikið upp sum nýyrði innan jarðfrøði fyri ‘grótbræðing, lava’, sí FO). Í norskum kann *rune* k. merkja ‘det å styrta, strøyma ned; noko som strøymur ned (t d jord og sand); far etter skred, elvelaup; elvestraum; graven renne i jorda (for å leia vatnet fram til ein kverndam)’ (NO).

Í norrønum fanst eisini hvörkikynsorðið *run* ‘liten, smal straum mellom to vatn’ (Heggstad, 2012), ‘rennsli, brun’ (Magnússon, 1989). Orðið finst í norskum við somu ella líknandi merking, báði sum hvörkikynsorð og sum kvennkynsorð (NO, Ross, Særheim, 1992: 348). NO týðir *run* f., n. sum ‘smal, still, grunn straum el trongt op mellom to vatn; lon, elv el bekk, òg i stadnamn, t.d. Runine, Rånene; renne for driftsvatn (for kvern, sag el l)’. Sambært J. Jakobsen (1901: 89) hevur orðið verið væl kent í Hetlandi í forminum *ron* f., sum felagsnavnið *ronek* ‘afløbsrende, spec. fra en kostald’ og *rona*, *ronek* ‘mellemstrøm, rende, smalt sund, spec. a) mellem er større og en mindre ø, b) mellem en ø og en holm el. større skærklippe’, í staðarnøvnunum *de Rona*, *de Ronek*. Ikki tykist orðið vera kent í nútíðarfæroyskum, men eftirsum tað er so vanligt í norskum og hetlendskum, er ikki sagt at tað ikki hevur verið til í færoyskum einaferð í tíðini. At tað í norrønum og norskum sigst til áarløk ið rennur millum tvey vøtn,

forðar ikki fyri at vit kunnu hava brúkt tað um á ið rennur úr vatni í sjógv, serliga um hetta er ein trongur fjørður ella lítil vík. Ein einföld frágreiðing til navnið *Runavík* hevði tá verið at tað innihelt kvennkynsorðið *run* (ella eitt horvið árnavn **Run?*) í hvørsfalli, t.e. *Runarvík*, úttalað *Runavík*.

Tað eg dugi at síggja, eru teir mest eyðsýndu tolkingarmøguleikarnir at fata FL í navninum *Runavík* sum annaðhvørt *runi* k. ‘gøltur’ ella *run* kv. ‘áarløkur’. Tað er ilt at taka dagar ímillum hvør móguleikin er tann mest sannlíki. Tann fyrri móguleikin fær stuðul frá teirri sannroynd at har finnast onnur *svína*-nøvn, og kanska er ikki einki í søgnini um handan Runa ella Rúna sum helt svín har á leið (*runi* ‘gøltur’ uppfatað sum mansnavn). Hinvegin liggur nær at hugsa sær at ein vík hevur navn eftir eini á ið rennur út í hana, og tað stuðlar upp undir tann seinra tolkingarmøguleikan. Men tað reisir eisini spurningurin, hvør vík tað er ið av fyrstan tíð hevur borið navnið *Runavík*. Tað er undranarvert at Svabo, sum loddar dýpið og kannar botnin á víkini, ikki tykist kenna *Runavík* sum navn á henni. Og um víkin var kend undir navninum *Runavík*, kann ein undrast á at teir fyrstu ið búsettust eystantil við víkina, og sum vóru glyvramenn, ikki valdu sær tað sum navn á búsetingini, men valdu *Saltangará*, eini á sum (eftir tí teir hildu) var ein á í haganum á Toftum. Tað at seinri heimildir (og at síggja til eisini Hammershaimb) hava fatað *Runavík* sum navnið á eini lítlari vík millum Akurgerði og Torvklett, kundi stuðlað upp undir at tað er har at *Runavík* hevur verið, og at navnið tí hevur verið lítið kent millum onnur enn toftafólk (heldur ikki J. Jakobsen tykist

kenna navnið tá ið hann tosar um víkina). Harvið fellur tann seinri tolkingarmöguleikin mestsum burtur, og mest talar tá fyrri at tolka forliðið í *Runavík* sum navnorðið *runi* k. ‘gøltur’. Eisini telur tað við í vágskáluni at orðið hefur verið til í føroyskum, skulu vit trúgva Svabo.

Landskent sum navn er *Runavík* ikki blivið fyrr enn eftir seinra heimsbardaga, við tí stóra virksemi ið har hefur tikið seg upp, og fólkavøkstri. Av tí sama verður navnið nú eisini fatað sum navn á allari víkini, har áin úr Toftavatni rennur út í Skálafjørðin, og sum hvørki J. C. Svabo ella Jakob Jakobsen kundu at nevna við navni. Í dag eitur alt hetta *Runavíkar Havn*.

3.4 Rituvík, Í Rituvík

Niðursetubygd í hagapartinum Yvir í Haga ið hoyrir til markatalsbygdina Toftir. Búsetingin er frá 1873. Íbúgvarnir nevnast *rituvíkingar*.

Taxatiónin (1873) nevnir “Haugeparten Yvir í haga eller Rituvík”. Sum navn á víkini er tað kent á eldri kortum, t.d. Rasmus Juel (1709-10) *Ridevig*. Á korti hjá Waghenaer frá 1592 (Nørlund 1944: 4,1) og øðrum kortum við tí sum fyrimynd, stendur navnið *Rutewic*; kortið er sera óneyvt, men navnið *Rutevic* stendur sunnarlagi á tí sum skal vera Eysturoyggin, á leiðini millum Rituvík og Runavík (*ii* lisið sum *u?*). Víkina nevnir Svabo (1781-82) *Rituvujk*, Born (1795) *Rideviig*, Rafn (1832) *Rituvujk*. Generalstaburin (1897) *Ridevig (Rituvík)*. Listi 1960 *Rituvík*.

EL er *vík* kv. ‘bugur el. innvik inn í strond, lítil el. stuttur fjørður’ (FO). FL man innihalda fuglanavnið *rita* kv. ‘smávaksin fuglur í másaættini við trimum tóm,

ryta (Rissa tridactyla)’. Siður hefur verið at skriva *rita* við *i* hóast alt bendir á at sjálvljóðið í rótini upprunaliga hefur verið */y/*. Úr norrønum er orðið bara kent sum kallkynsorð, *rytr*, gamal *ja*-stovnur (< **rutja*-), og kvennkynformurin *ryta (rita)* er tí hildin at vera yngri. Orðið er hildið at sipa til látið hjá fuglinum og at vera skylt við norr. *rauta* ‘belja’ og *ryta* ‘rína (um grís)’ og við tað føroyska sagnorðið *ruta* ‘smádeila, fýlast’ (Magnússon 1989). Annars kann verða lagt aftrat at tann danski formurin *ride* er hildin at vera komin úr føroyskum (ODS og Nudansk Ordbog).

Í áðurnevndu frásøgn frá eini marknagongu 7. desember 1960 verður Glyvrafjall, sum er uppi yvir Rituvík, eisini nevnt *Ritufelli* (sett í parantes eftir *Glyvrafjall*).

3.5 Æðuvík, Í Æðuvík

Hetta er niðursetubygd eystantil í Neshaga, stutt norðan fyri Eystnes. Búsetingin er frá 1897. Íbúgvarnir nevnast *æðuvíkingar*.

Born (1795) *Aweviig*. Generalstaburin (1896) *Avevig (Æðuvík)* (í viðmerking sigur Rimestad kapteynur: “Dansk Form meningsløs”).

EL er *vík* kv. ‘bugur el. innvik inn í strond, lítil og stuttur fjørður’ (FO). FL er hvørsfall eintal av fuglanavninum *æða* kv. ‘fuglaslag av antarætt (*Somateria mollissima*)’, norr. *æðr*, men hefur í føroyskum fingið veika bending við hvørsfallinum *æðu*-, meðan hvørsfallið á norrønum var *æðar*.

Vit síggja at báði *Rituvík* og *Æðuvík* hava verið kend sum staðarnøvn áðrenn fólk búsettust har. Áðrenn tey gjørdust bygðarnøvn, hava tey tiskil verið naturnøvn, nøvn á tveimum víkum eystantil á

Eysturoynni, stutt norður frá Eystnesi, báðar við fuglaheiti sum forliði.

Styttingar:

EL = Eftirlið
 FL = Forlið
 h. = hvørkikyn
 k. = kallkyn
 kv. = kvennkyn

Óprentaðar keldur:

Gerðabók hjá Matrikulstovuni, nú á Umhvørvisstovuni.
 Jb = Jarðabøkur, í ljósprenti á Føroya Landskjalasavni.
 Kirkjubøkur, í ljósprenti á Føroya Landsskjalasavni.
 Staðarnavnasavnið á Føroyamálsdeildini, Fróðskaparsetur Føroya.

Heimasíður:

www.nes.fo
www.runavik.fo

Bókmentir:

- Born*, sí Clementsen.
 Bernharðsson, Haraldur. 2004: Um Moldhaugnaháls út í Fjósa og Fjörður. *Íslenskt mál og almennt málfræði* 26: 11-48.
 Clementsen, Ólavur. 1992: *Born* kapteynur 3. *Fjúrtandi* nr. 6: 11.
 Debes, Lucas. 1673: *Færoæ et Færoa reserata*. Udgivet for Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier af Jørgen Rischel. København 1963.
Eivindaródn. Greinar 1979-2011. Ritsj.: Anfinnur Johansen et al. Tórshavn: Fróðskapur.
 Fritznér, Johan: *Ordbog over det gamle norske Sprog*. Christiania 1883-96.
Føroyar. Topografiskt kort 1:20 000. 3. útg. Kort- og Matrikelstyrelsen. København 1987-1998. 1. útg. 1901. 2. útg. 1941-43.
 FO = *Føroysk orðabók*. Tórshavn 1998: Føroya Fróðskaparfelag.
 Gammeltoft, Peder. 2002: Toften rundt – Et blik på færøske stednavne på –toft. *Eivindarmál*: 121-131. Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag.
 Heggstad, Leiv et al. 2012: *Norrøn ordbok*, 5. utgåva. Oslo: Det norske Samlaget.
 Helgason, Jón. 1951: Kongsbókin úr Føroyum. *Útiseti* VI: 101-122.
 Holm, Gösta. 1991: *De nordiska anger-nammen*. Lund: Lund University Press.
Hundabrævið, sí Helgason.
 Jakobsen, Jakob. 1901: *Shetlandsøernes stednavne*. København.
 -. 1909: Strejflys over færøske stednavne. *Festskrift til L.F.A. Wimmer*. København. Víst verður til útgávuna í *Greinir og ritgerðir*. Útg. Chr. Matras. Tórshavn 1957: 86-107.
 -. 1957: *Greinir og ritgerðir*. Útg. Chr. Matras. Tórshavn.
 Joensen, Jóan Pauli. 2015: *Bót og biti. Matur og matarhald í Føroyum* 1. Tórshavn: Fróðskapur.
 Jónsson, Finnur. 1007-15: *Bæjanöfn á Íslandi*. Safn til sögu Íslands og íslenzkra bókmenta IV. Kaupmannahöfn – Reykjavík.
Lexicon Færoense. Udarbejdet af Jørgen Bloch.

- København 1877-88. [Handskrivað orðabók í ljóstaki á Føroyamálsdeildini.]
- Listi 1960 = *Listi yvir staðanøvn í Føroyum*. Útgivið hevur Stednavneudvalget. Góðkent hevur Ríkismálaráðið. Keypmannahavn 1960.
- Magnússon, Ásgeir Blöndal. 1989: *Íslensk orðsifjabók*. Reykjavík: Orðabók Háskólans.
- Matras, Chr. 1932: *Stednavne paa de færøske Nordøuroyar*. Kjøbenhavn.
- . 1939: Færøerne. Í: Nordisk kultur V. *Stedsnavn*. København – Oslo – Stockholm: 53-59.
- NG = O. Rygh: *Norske Gaardnavne I-XVIII*. 1897-1936. Kristiania.
- NK = Nordisk Kultur V. *Stednavne*. Utgitt av Magnus Olsen. København – Oslo – Stockholm. 1939.
- NO = *Norsk ordbok*. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet, bd. 9. Oslo 2011.
- Norske lensrekneskaper 1548-1567*. Oslo 1943.
- Nudansk Ordbog*. 15. udg., 2. opl. København 1993: Politikens Forlag.
- Nørlund, N. E. 1944: *Færøernes Kortlægning. En historisk Fremstilling*. Geodætisk Instituts Publikationer VI. København.
- ODS = *Ordbog over det danske Sprog* 1-27. København 1919-1954.
- Petersen, Olaf Sv. 1971: Staðar- og bygdanøvnini Heiðar, Saltangará og Rúnavík/Runavík. *Fjarðbúgvín*, nr. 22: 5 (8.10.1971) – nr. 23: 5 (22.10.1971).
- . 1978: Bygdanøvn verða til. *Oyggjatiðindi* nr. 45: 6 (14.12.1978, endurprentað í nr. 44: 5, 13.6.1980).
- Rafn, Carl Christian. 1832: *Færeyinga saga eller Færøboernes Historie i den islandske Grundtext med færøsk og dansk Oversættelse*. Kjøbenhavn.
- Rasmus Juel, sí Nørlund.
- Ross, Hans. 1895: *Norsk ordbog*. Christiania.
- Rúnavík (høvundur ónevndur). *Fjarðbúgvín* 6.4.1971: 1-10.
- Stewart, John. 1987: *Shetland Place-names*. Lerwick.
- Svabo, J. Chr. 1959: *Indberetninger fra en Reise i Færø 1781 og 1782*. Udgivet af N. Djurhuus. København: Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier.
- Svabos Glossar til færøske Visehaandskrifter*. Udgivet ved Chr. Matras. København 1943.
- Særheim, Inge. 1992: *Sirdal. Namn og stader*. Stavanger.
- Taxatiónsprotokoll = *Protokol over den i Henhold til Lov angaaende en ny Skyldsætning af Jorderne paa Færøerne af 29de Marts 1867 foretagne Taxation af bemeldte Jorder*. Kjøbenhavn 1873.
- Weyhe, Eivind. 2008: *Akrar ella Agrar? Fróðskaparrit* 56: 116-120. Endurpr. í *Eivindaródn* 2012: 239-245.